

SMART Česko: jak uskutečnit SMART řešení

Strategický rámec Svazu měst a obcí v oblasti Smart City: jak uskutečnit SMART řešení

Zkrácená verze implementační části projektu

Všechny dokumenty projektu jsou zveřejněny na www.smartcesko.cz

1. **Strategický rámec Svazu měst a obcí v oblasti Smart City: analytická část**
2. **SMART Česko: příklady dobré praxe**
3. **SMART Česko: základní teze**
4. **Strategický rámec Svazu měst a obcí v oblasti Smart City: strategická část**
5. **Strategický rámec Svazu měst a obcí v oblasti Smart City: implementační část**
6. **Strategický rámec Svazu měst a obcí v oblasti Smart City: financování SMART Česka**
7. **SMART Česko: výzkumné projekty s tematikou “smart”**

SMO ČR je nositelem akreditovaného vzdělávacího programu
k problematice SMART Česko

Sociální sítě:

facebook.com/smartcesko

twitter.com/smartcesko

linkedin.com/company/smartcesko

www.smartcesko.cz

Editorky dokumentů – výstupů projektu: Rut Bízková, Lucie Nencková

Autorka úvodních textů: Radka Vladyková

Autorský kolektiv: Rut Bízková, Roman Dostál, Viktor Jaroš, Petr Jirman, Josef Kocourek, Martina Krčová, Ladislav Mlčák, Lucie Nencková, Leonard Walleztký, Simona Weidnerová, Jaroslav Zelený

Dále spolupracovali: Jakub Cach, Michal Kamenčák, Hana Vrbická Pařízková, odborníci z praxe i akademické sféry v rámci autorství esejí

Grafická úprava: Martina Šviráková

Svaz měst a obcí ČR, 2020

Dokument neprošel jazykovou ani typografickou korekturou.

Koncept SMART Česko

Strategie SMART Česko je výsledek projektu, který realizoval Svaz měst a obcí ČR z Operačního programu Zaměstnanost jako reakci na množící se dílčí koncepce „smart city“ měst a obcí. Strategie byla vytvořena tak, aby v jejím rámci bylo možné realizovat „smart“ koncepce malých obcí, měst, metropolí, mikroregionů i regionů/krajů. To ovšem nejsou pouze technická či technologická řešení, ale **moudrá řešení**, která **povedou ke zkvalitňování podmínek života lidí v obcích jakékoli velikosti**. Mohou, ale nemusí mít technický charakter.

Tato řešení by však vždy měla být postavena **na komunikaci s občany a dalšími cílovými skupinami v obci/měste** a vždy by se mělo jednat **o aktivitu**, na které bude spolupracovat **celá radnice**.

SMART Česko = Udržitelné Česko

Lokalizace cílů udržitelného rozvoje: každá kapka tvoří oceán

V každé obci jde o její udržitelný rozvoj. Organizace spojených národů toto vyjádřila sedmnácti cíli, které mají být dosaženy do roku 2030. Zohledňují základní témata udržitelnosti na světové úrovni. Ne všechny cíle se však konkrétně dotýkají každé obce nebo města v plném rozsahu.

Cíle udržitelného rozvoje

Zdroj: OSN, www.osn.cz

Základní směřování nastavených priorit je však nutné zohledňovat při každé dílčí činnosti v rámci správy věcí veřejných. Samospráva obce by vždy měla rozhodovat tak, aby byly uspokojeny potřeby současné generace a zároveň aby byly zohledňovány potřeby generace budoucí.

Není v silách žádné obce naplnit všechny cíle a zachránit celý svět. Každá obec má své vlastní priority a potřeby svých občanů, které se snaží uspokojit.

Vedení obcí v rámci strategického plánování rozvoje obce nastavuje směřování obce tak, aby byly stanoveny cíle rozvoje daného území a uspokojeny potřeby lidí, kteří v obci žijí. Zohlednění cílů udržitelného rozvoje je důležitým hlediskem pro přípravu akčních plánů a dále jednotlivých dílčích projektů, které jsou připravovány k realizaci.

Principem pro naplňování cílů udržitelného rozvoje je maximální užitek jednoho řešení, které má přesah přes více nastavených cílů a zajistí uspokojení několika potřeb. Nalézání takových řešení je dlouhodobý rozhodovací proces, při kterém je nutné zohledňovat jak pozitiva, tak negativa a rizika daného řešení.

Každá kapka tvoří oceán

Zdroj: Vlastní zpracování

Obce mají v mnohých případech velmi obdobné problémy, které potřebují vyřešit, aby mohly svůj další rozvoj posunout vpřed. V rámci výměny zkušeností mezi obcemi je dobré návrhy řešení z jiných míst posuzovat a případně i aplikovat v území. Nikdy však nejsou dvě obce zcela stejné, a tak i řešení, které je v jedné obci naprosto optimální, může být v druhé zcela neefektivní.

Každým rozhodnutím, v rámci kterého dojde k posouzení všech aspektů a důsledků řešení, je příspěvkem k dosažení cílů udržitelného rozvoje. Vždy je třeba vše posoudit ze všech možných úhlů pohledu, s přihlédnutím k individuálním potřebám a cílům každé obce a s respektem k příkladům dobré, ale i špatné praxe.

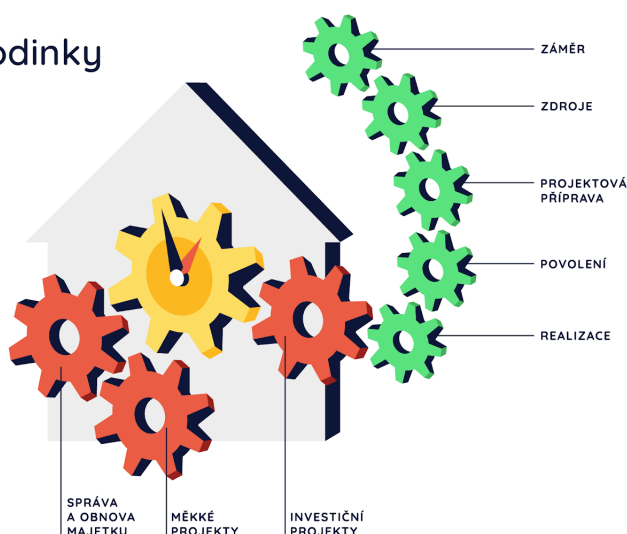
Rozvoj obce běží jako hodinový stroj

Vše, co má být životaschopné, potřebuje stálý rozvoj a péči. Nejinak je tomu i u měst a obcí.

Správa obce je jako nekonečně běžící hodinový stroj, kdy každé pootočení jednoho z mnoha ozubených koleček posouvá obec dopředu v rozvoji a ke spokojenosti obyvatel.

Radnice jako hodinky

Radnice jako hodinky BUĎTE SMART

Zdroj: Vlastní zpracování

Pomyslné soukolí hodinového strojeku dávají do pohybu napnuté pružiny vizí a záměrů, každá činnost v procesu realizace projektu otáčí ozubenými kolečky, ale až faktická realizace posouvá hodinové ručičky o minutu dopředu.

Toto jsou v krátkosti tři hlavní pilíře, jejichž vyváženost by měla zabezpečit rovnoměrný rozvoj obce. Koloběh přípravy projektů nikdy nekončí, jejich realizováním obec získá užitek - například novou základní školu nebo se lidé sejdou na masopustním průvodu.

Proč o tom mluvíme? **Protože chytrá řešení nalézají moudří lidé**, kteří by, pokud jsou ve vedení obcí, měli mít vždy na paměti rozvoj území, o které se starají, a občany, kteří jim dali svoji důvěru a zvolili je do vedení obce, ve které žijí. **Moudré vedení by tedy nikdy nemělo dopustit, aby se pomyslný hodinový strojek rozvoje zastavil, aby se v jejich obci zastavil čas a stalo se z něj „město duchů“.** Dále naleznete pár doporučení, jak k novým řešením přistoupit.

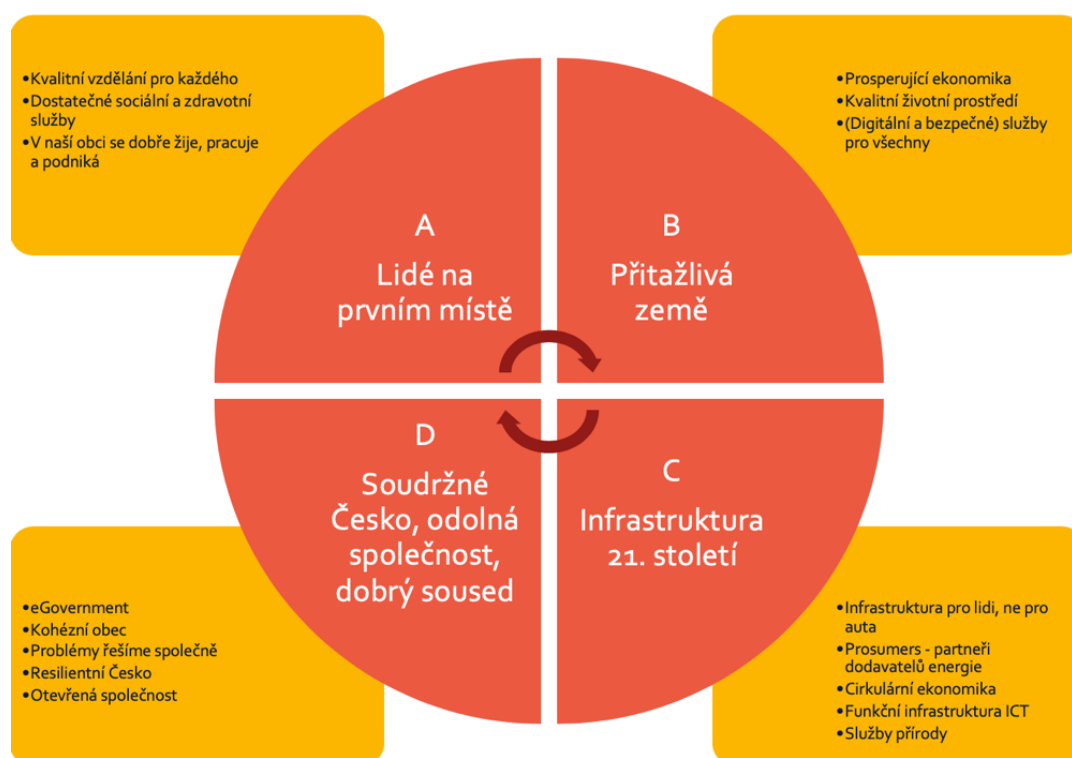
Radka Vladyková
výkonná ředitelka SMO ČR, bývalá starostka města Jesenice

Zaměřeno na to, co lidé potřebují

Vše, co radnice koná, je buď přímo nebo zprostředkovaně orientováno na obyvatele, místní lidi a jejich potřeby a udržitelný rozvoj prostředí, ve kterém žijí. Celé SMART Česko je proto rozděleno do čtyř oblastí, ve kterých by radnice měla konat a co by mělo přinést kúžený výsledek. Zkráceně to lze vyjádřit hesly a obrázkem takto:

- **Lidé na prvním místě**
- **Přitažlivá země**
- **Infrastruktura 21. století**
- **Soudržné Česko, odolná společnost a dobrý soused**

Čtyři strategické oblasti SMART Česko a 16 jejich specifických cílů

Zdroj: Vlastní zpracování

Nelekněte se toho, co je na následujících stránkách

„Smart“ není koupě výrobků a řešení těch, kteří zakleпали na dveře radnice a prohlásili to, co přinášejí za součást „smart city“. Chytrá jsou moudrá řešení, zejména v následujících oblastech – na každé obci nebo městě však záleží, do čeho se pustí dříve a do čeho později. Nikdo neudělá všechno najednou. V jednotlivých oblastech zájmu radnice byly stanoveny určité „velké“ cíle a v jejich rámci cíle podrobnější. Pro každý pak existuje nějaké řešení, které je chytré – tedy takové, kdy se „zabijí dvě mouchy jednou ranou“ a radnici finančně nezruinují. Přehled tedy vypadá nestravitelně, ovšem jen ukazuje, čím vším se radnice musí zabývat.

Lidé na prvním místě

1: Zajistit kvalitní vzdělání, podpořit schopnost uplatnit se po celý život

- Vzdělávání bez bariér a po celý život
- Vzdělání dostupné na každém místě země
- České vysoké školy a výzkum jsou světově uznávány

2: Mít pro každého dostatečné sociální a zdravotní služby

- Soudržné společenství lidí různého věku
- Je postaráno o každého
- Lidé se dožívají vysokého věku ve zdraví

3: V naší obci se dobře žije, pracuje a podniká

- Zaměstnání a podnikání je dostupné každému občanovi
- Komunitní život je založen na místní sounáležitosti, rozvíjí se kultura a sport

Přitažlivá země

4: Prosperující ekonomika

- Inovace a start-upy jsou přirozenou součástí života obce/města
- Podnikání a práce z domova jsou přirozené
- Velké firmy rozhodují autonomně a rozumí si s vedením obce/města

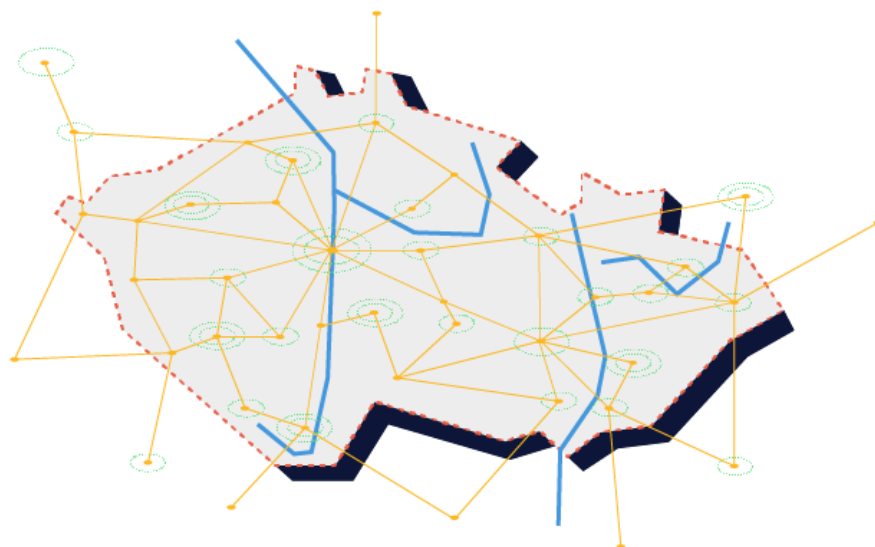
5: Kvalitní životní prostředí

- Ovzduší není zamořováno škodlivými látkami z identifikovatelných zdrojů
- Pitná voda je na pití, přečištěná voda končí v zahradách a na polích
- Bohatství je v půdě a v přírodě – podle toho s nimi zacházíme

6: Česko je Společností 4.0

- Služby založené na elektronických komunikacích jsou dostupné všem obyvatelům Česka
- Soukromí lidí je chráněno, digitální služby umí využívat každý
- Česko je na cestě ke Společnosti 4.0

Infrastruktura 21. století

7: Zajistit dopravní infrastrukturu pro lidi, ne pro auta

- Dokončení dopravní infrastruktury a infrastruktury pro alternativní pohony, rozvoj nemotorové dopravy
- Osvěta společnosti: dostupné atraktivní alternativy (naplnění individuálních potřeb novými prostředky)
- Veřejný prostor z pohledu dopravní infrastruktury je řešen v Plánu udržitelné městské mobility, který je součástí územního plánu

8: Občané a obce fungují jako „prosumers“ a partneři dodavatelů energie

- Zvýší se míra soběstačnosti obcí v zásobování energií
- Regiony optimalizují energetické hospodářství na svém území
- Zásobování energií je bezpečné a spolehlivé, snižuje se míra závislosti na externích zdrojích

9: Oběhové hospodářství funguje jako optimalizované a environmentálně šetrné nakládání se zdroji

- Odpadové hospodářství je optimalizováno na úrovni obcí a mikroregionů
- Je vytvořena vhodná infrastruktura pro implementaci principů oběhového hospodářství/cirkulární ekonomiky
- Je vytvořena vodohospodářská infrastruktura respektující principy oběhového hospodářství a odpovídající potřebám v době klimatické změny

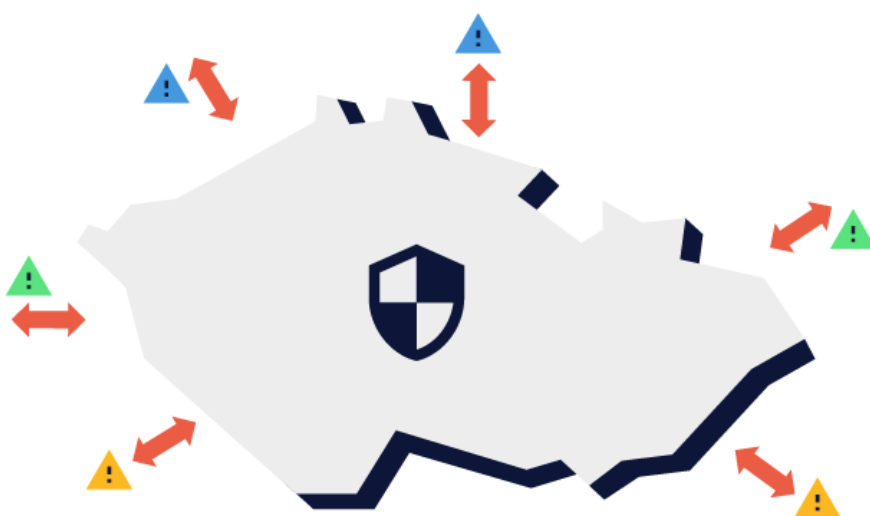
10: Funkční infrastruktura ICT umožňuje dostupnost všech potřebných služeb na každém místě Česka

- Infrastruktura ICT je k dispozici na celém území České republiky
- Obce mají potřebné ICT vybavení pro kontinuální realizaci všech vyžádaných služeb veřejné správy
- ICT infrastruktura umožňuje bezpečný rozvoj digitálních služeb

11: Využít služby přírody, vytvořit zelená města a obce budoucnosti

- Příroda je chráněna jako zdroj ekosystémových služeb
- Kulturní krajina se tvoří s ohledem na lidi a přírodu
- Zelená města a obce budoucnosti využívají přírodě blízká řešení

Soudržné Česko, odolná společnost, dobrý soused

12: Elektronizovaná veřejná správa slouží občanům i obci

- Veřejná správa je vykonávána elektronicky jako plnění práva občana na digitální službu
- Samospráva obce má dostatečné znalosti (informace) o vazbách na svém území a využívá je k optimalizaci řízení
- Veřejná správa funguje bezpečně ve prospěch občanů

13: Soudržná obec

- Samospráva je vykonávána optimálně s ohledem na vnitřní soudržnost obce
- Obec je domovem svých obyvatel
- Rodina na prvním místě

14: Problémy řešíme společně

- Vertikální provázanost obec – kraj – stát podporuje účinná (digitální) řešení

- Obce spolupracují na řešeních nejvhodnějších pro občany (meziobecní spolupráce)
- Vhodná řešení hledají společně všichni aktéři v úze

15: Odolné Česko - je připraveno na nahodilé jevy (sucho a záplavy, vlny veder, havarijní a krizové stavy v infrastruktuře), je odolné vůči novým rizikům

- Systémy ochrany pro náhlé přírodní změny a havárie fungují na všech úrovních
- Fyzická bezpečnost občanů a kyberbezpečnost je zajištěna na každém místě země
- Společnost je odolná vůči sociálně patologickým a „fake news“ vlivům

16: Česko - otevřená společnost

- Česko otevřené sousedům a vnějšímu světu
- Mezinárodní spolupráce mezi regiony a obcemi posiluje dobré vztahy ve světě
- SMART Česko – brand inovativní České republiky

To, co je výše uvedeno, nazýváme strategickými oblastmi, strategickými a specifickými cíli. Měly by být předmětem zájmu vedení každé obce v České republice, bez ohledu na její velikost. Nutně to však neznamená tvorbu rozsáhlých konceptů a dílčích strategií. Jde však o to, aby představitelé měst a obcí pamatovali při tvorbě konceptu na to, že pro dobrý rozvoj obce/města a pro dobrý život lidí v nich, je třeba nezapomínat na žádnou z uvedených oblastí.

Jak realizovat SMART Česko

Návodů pro realizaci „Smart“ konceptů je více a odkaz na několik důvěryhodných postupů je uveden v další části této publikace. Důležité je však vždy po odpovědné úvaze vybrat jasný cíl, platný nejen zítra, ale také v roce 2035, ke kterému jsou směřovány všechny dlouhodobé úvahy ve SMART Česku. Následně je možné vytvořit strategii, a to pro vybraný územní celek. Při jejím zpracovávání lze vyjít např. z rukověti starosty uvedené níže. Nejprve se musí sebrat náměty, potřeby, následně se vytvoří strategie, která určuje časový průběh realizace jednotlivých cílů. Je možné začít realizovat několik cílů současně. Pokud to dovolí finanční situace, lze spustit i několik konkrétních realizací. Vzhledem k velikosti municipalit v České republice se však nejčastěji bude jednat o jednu konkrétní realizaci a přípravné fáze pro jednu či několik dalších. V každém případě je však třeba pamatovat na to, aby radnice fungovala jako hodinový strojek – projekty navazovaly na sebe a vhodně se doplňovaly.

Vlastní realizace konceptu má dvě části - společnou pro všechny akce a navazující specifické podle zvoleného cíle. Společná část zahrnuje především detailní specifikaci cíle. Je třeba jasně definovat, proč realizovat právě vybraný cíl. Dále je nutné posoudit, co pro realizaci může radnice udělat, čeho všeho se realizace dotkne a s jakým výsledkem. Následně přistupuje poslední fáze, a to určit, jak bude zajištěna konkrétní realizace, nejen to, že se něco postaví nebo instaluje, ale také to, jaký bude návazný provoz, kdo se daným řešením bude dlouhodobě zabývat, jak se bude financovat a jak se zjistí, že to bylo skutečně užitečné. V celém procesu se lze inspirovat příklady úspěšných projektů. V řadě případů je potřeba zavádět standardy stanovené celostátně nebo regionálně. Jedná se zejména o projekty ICT, ale také další infrastrukturu. Po zhodnocení úspěšnosti řešení je potřebná aktualizace konceptu.

Rukověť starosty – aneb jak postupovat při tvorbě „Smart City“ v obci jakékoli velikosti

Jak strategii vytvořit

- Ujasněte si, **čeho** chcete dosáhnout a **proč** chcete u Vás realizovat „Smart City“.
- Zeptejte se občanů, jak si představují život ve své obci, co nutně potřebují, co by chtěli mít, za jakých okolností budou přátelům říkat, že jsou rádi doma ve Vaší obci, jaké mají návrhy na zlepšení života u Vás? (použijte všechny dostupné metody – požádejte paní učitelky ve škole, aby děti donesly dotazníky domů a za týden je přinesly vyplněné, svolajte občany na radnici, jděte za nimi tam, kde se scházejí ve větším počtu, ptejte se prostřednictvím webových stránek, radničních novin, v místní knihovně, najděte spřátelené pracoviště na vysoké škole nebo na místní střední škole a vyšlete studenty „do ulic“, poptejte se v místním zdravotním středisku lékařů, sester i pacientů, u hasičů, sportovců, zahrádkářů, ženských spolků, domovech pro seniory a v místních církvích.
- Svolajte místní podnikatele a mluvte s nimi o tom, jak by si obec představovali, co potřebují a jak mohou přispět.
- Svolajte zástupce organizací, které zřizujete a ptejte se, s jakými problémy se potýkají (Neptejte se jen ředitelů, není cílem, aby Vám řekli, že vy to děláte nejlépe. Cílem je zjistit, jaké jsou reálné problémy a také to, co lidé ze své praxe navrhnou ke zlepšení.).
- Udělejte si představu, jak má Vaše obec nebo město vypadat v roce 2035. Stanovte vizi obce a dlouhodobý cíl (jste „pánem na svém území“, „vojevůdce“, jistě máte zájem na tom, aby obec prosperovala – pamatujte, že platí, „kde je vůle, tam je i cesta“).
- Sesbírejte všechny dostupné údaje o Vaší obci a zvažte, co je do budoucna možné realizovat (pokud posoudíte současný stav a dosavadní vývoj).
- Podívejte se na rozpočet obce/města, jaké závazky máte v dalších letech (např. z dotačních projektů), jak moc si můžete „skákat“ v současném volebním období a s perspektivou dalších čtyř a osmi let.
- Vypracujte „první nástřel“, jaký by mohl být dlouhodobý cíl a jaké kroky by k němu mohly vést.
- Předložte představu občanům a diskutujte s nimi – zopakujte „kolečko“, které jste provedli na začátku.

- Dokončete strategii obce s horizontem roku 2035 (viz Metodika přípravy veřejných strategií¹) – Vaše strategie nesmí mít víc než 5 stránek u malé obce a 30 stránek u velkého města; informace pro občany musí být na jednu stránku.
- Pamatujte na všechny věkové skupiny – potřebujete, aby bylo postaráno o starší občany, daně vám přinesou ti, kteří vydělávají, děti a mladí lidé (digitální domorodci) jsou ti, kteří se rozhodnou, zda ve Vaší obci budou žít i v dalších letech.

Jak strategii realizovat

- Hlavně si hned na začátku najděte vhodné aktivní a spolehlivé spolupracovníky, kteří budou pracovat s Vámi a nastavte systém spolupráce (důležité je vydržet od prvního nadšení, přes běžné potíže až do konce – a to chce systém).
- Získejte pro nový koncept pracovníky radnice – bez nich „to nedáte“, oni sami musí být přesvědčeni o tom, že „smart city“ má smysl a že stojí za to tento koncept prosazovat ve vlastní práci
- Zpracujte si „akční plán“ – přehled akcí, které uskutečníte nyní a zahajte činnosti i na těch, u kterých budou výsledky vidět později.
- Zpracujte si plán na čtyři roky a postupujte podle něho – víte, co lidé chtějí, proto konejte tak, abyste to, co potřebují realizovali, ale neslibujte jim to dříve, dokud nemáte jasno, že to uskutečnit můžete (např. že bude vypsán dotační titul na investici, kterou chcete realizovat – řekněte o ní lidem až ve chvíli, kdy máte dotaci přislíbenou, ne tehdy, když se chystáte podat projekt).
- Pracujte s několika horizonty - akčním plánem na dva roky, střednědobým výhledem do roku 2027 (nové programové období Evropských strukturálních a investičních fondů) a dlouhodobým cílem do roku 2035.
- Stanovte si milníky a indikátory úspěchu, „rozdejte práci“ tak, aby každý věděl, co má dělat a čeho má dosáhnout.
- Uvolněte si ruce pro pravidelné setkávání se s občany a prosazování zájmů obce – nemusíte mít mnoho peněz, musíte mít spolupracovníky přesvědčené

¹ Ministerstvo pro místní rozvoj (2019). Metodika přípravy veřejných strategií. Dostupné on-line: <https://www.mmr.cz/cs/microsites/portal-strategicke-prace-v-ceske-republice/nastroje-a-metodicka-podpora/vystupy-projektu>.

o správnosti toho, co dělají – třeba mezi místními spolky (starosta není vykonavatel, starosta je lídr a komunikátor).

Jak financovat „Smart City“

- Vždy nejlépe z vlastních zdrojů. Stále je příležitost také z Evropských strukturálních a investičních fondů, národních a mezinárodních programů – v tomto případě však dobře počítejte. Každá investice nese provozní náklady a časem budou třeba finanční prostředky na obnovu – udržitelný rozvoj obce je takový, že ani ve financování se zbytečně nezatěžují (dluhy) další generace (starostů, obcí a občanů).
- Financovat lze např. z úspor energie (EPC; z angl. Energy Performance Contracting), případně obdobnými modely – za podpory firem, které opatření realizují, pouze však osvědčenými postupy, které jsou obecně známy. Pokud nejste finančník, nepouštějte se do experimentů.

Jak postupovat ve veřejných zakázkách

- Nesoutěžte „na cenu“, ale na ekonomicky výhodné řešení.
- Použijte nové metody – inovační partnerství nebo PPI (z angl. Public Procurement of Innovative solutions) či jiné.
- Nenechte se „zatlačit do kouta“ tím, že jinak než „na cenu“ vypsaná zakázka skončí na roky u Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.

Meziobecní spolupráce – nehledejte řešení sami

- Zvažte, kdy je lepší „nebýt sám“ – jak se rozhodovat, zda řešení, ke kterému jste se rozhodli, budete realizovat sami v obci nebo společně s dalšími, co je vhodné provést meziobecní spoluprací, na úrovni mikroregionu, regionu – kraje, státu.
- Buďte v pravidelném kontaktu s okolními starosty a krajským úřadem (jsou to Vaši důležití partneři). Trvejte na tom, že i oni (na kraji) mají být Vašimi partnery. Od toho tam jsou.
- Nechte pracovat jiné, zejména aktivní občany, místní spolky, místní akční skupiny. Starosta nemusí vykonávat vše jen „vlastníma rukama“.
- Využijte pomoc a podporu poradců financovaných z veřejných zdrojů (např. Centra sdílených služeb SMO ČR, MAS, regionální pobočky

CzechInvestu, TA ČR a dalších) – tito poradci vám nesmí vnucovat jakékoli komerční řešení

Klíčové ukazatele úspěchu

- Užitečnost a úspěšnost Smart City strategie hodnotíte prostřednictvím maximálně pěti klíčových ukazatelů, kterými se prokážete před dalšími obecními volbami (podobně by toto mělo platit jak na úrovni SMART Česka, tak na jednotlivých dílčích úrovních).
- Řekněte to lidem - elektronicky nebo “papírově” jim dejte zprávu, co všechno se povedlo, ale i nepovedlo a proč. Klíčovým ukazatelem úspěchu bude to, že lidé vědí, co děláte, proč to děláte a Vaše jednání je transparentní - budou součástí řešení, ne jejich pozorovatelem.

Akční plán

Při tvorbě akčního plánu vycházíme z předpokladu, že organizační struktura pro realizaci SMART City strategie byla již ustavena v době přípravy samotné strategie. To znamená, že město má SMART City manažera – osobnost úzce spolupracující s vedením radnice, tedy přímo podřízenou starostovi/primátorovi, a to buď v samostatné funkci nebo v roli vedoucího pracovníka/vedoucí pracovníce ve strategickém útvaru. V menším městě nebo v obci se může jednat o aktivního spolupracovníka nebo spolupracovníci vedení radnice z obce nebo z poradenského centra financovaného z veřejných prostředků. V každém případě tato osobnost musí mít dostatečné pravomoci ke koordinaci SMART aktivit v obci. Do SMART aktivit musí být zapojena celá radnice – především o tom, co se chystá, musí být všichni informováni a v každém útvaru je stanovena osoba, která za problematiku SMART odpovídá a zúčastňuje se všech potřebných aktivit, poskytuje zpětnou vazbu ze svého útvaru. Tato činnost je systematická, jednotliví spolupracovníci spolupracují na tvorbě a realizaci SMART konceptu a mají uvedenou aktivitu zanesenu ve svých pracovních povinnostech a jsou v ní systematicky vzděláváni. Na SMART aktivity je odpovídajícím způsobem pamatováno v rozpočtu. Zároveň jsou o SMART aktivitách systematicky informováni občané, fungují kanály pro zjišťování zpětné vazby a je nastaven systém spolupráce se všemi zájmovými skupinami v obci/ve městě. Radnice jde sama příkladem v realizaci SMART řešení (elektronizace agend, zelené nakupování, apod).

Rovněž předpokládáme, že bylo provedeno opakované zjišťování, co si občané přejí a co považují za nejvýznamnější akutní problémy k řešení. V rámci přípravy

strategie byl stanoven dlouhodobý cíl, dílčí cíle a předběžné směry aktivit, jimiž lze cíle dosáhnout. Ty byly rozděleny podle času potřebného k naplnění tak, že se staly součástí dlouhodobých řešení (do roku 2035), střednědobých (2027, ukončení podpory z Evropských strukturálních a investičních fondů 2021+) a krátkodobých (co má být hotovo do dvou let). Podle toho, o jaký horizont se jedná, měly by být jednotlivé aktivity opatřeny buď výhledem (z odhadu), nebo plánem, vždy však s určitými milníky realizace. Akční plán by následně měl obsahovat všechny typy aktivit s tím, že rozhodující je to, co má být v krátkodobém horizontu hotovo. V dalších horizontech má být v akčním plánu uvedeno, jakého pokroku (milníku) po dobu jeho trvání má být dosaženo. Vyhodnocení akčního plánu je příležitostí pro korigování střednědobých a dlouhodobých výhledů. Mnoho věcí se mění, zejména technologie se vyvíjejí mimořádně rychle, a proto také způsob řešení obecních potřeb se může poměrně rychle měnit. Důležité však je, že **cíl je stále stejný.**

Příprava strategie a prvního akčního plánu je časově náročná a zejména je náročná v tom, že je to práce, která „není vidět“, což velmi svádí k „viditelné akci“. Ke zviditelnění ovšem slouží to, že jsou občané od začátku zapojeni do příprav, neustále je zjišťováno, co chtějí a potřebují. Průchozí a dostatečně udržované (personálně i finančně) komunikační kanály jsou pro úspěch SMART řešení zásadní. Konkrétní zkušenosti lze dnes získat v řadě měst a obcí České republiky, nejuceleněji pravděpodobně v Moravskoslezském kraji a v Ostravě (vzhledem k existenci strategie Smart Region, Smart City, Ostrava je členem Paktu starostů a primátorů pro udržitelnou energii a klima).

Nutnou podmínkou před jakýmkoliv rozhodnutím - a v případě financování to platí dvojnásob - je mít dostatek informací, zvažovaných variant, znát všechna aktuálně známá rizika (např. rizika spojená s udržitelností nebo s novými technologiemi, jejich bezpečností, „doživotní“ závislostí na zvoleném řešení a jednom dodavateli) a délku schvalovacího procesu. To platí jak pro variantu, že si obec připravovaný projektový záměr bude financovat plně z vlastního rozpočtu, tak pro jakoukoliv jinou variantu.

Zástupcům měst a obcí je dnes, kromě soukromých poradenských firem, které poradí a pomohou za úplatu, k dispozici řada organizací (ať už státních nebo neziskových), které jsou schopny zdarma poradit, jak daný záměr/aktivitu financovat. Na úrovni České republiky se jedná např. o SMO ČR, Místní akční skupiny, Technologickou agenturu České republiky, řídicí orgány operačních programů a další. Souběžně lze využít i poradenství na úrovni evropských institucí jako např. Evropské investiční banky, Evropského investičního fondu apod. Rovněž existují webové stránky s již realizovanými projekty (financované ze státního rozpočtu a z prostředků Evropské unie), které mohou být inspirací, zdrojem

informací o řešeních, odbornících a částkách, kterými byly projekty financovány. Pomoci mohou i studenti vysokých škol. **Vždy se ptejte na další varianty financování, než právě zvažujete, na zkušenosti (pozitivní a negativní) a rizika.** Velkou inspirací mohou být občané, kteří bydlí v daném městě či obci.

Pokud již mají vedení či úředníci obce nějaké konzultace a znají potřebné informace, jsou na výběr varianty, kdy cíle inovativních projektů/aktivit bude dosaženo za pomoci různých postupů, včetně možných nových postupů v rámci inovativních veřejných zakázek. Do procesu může být zapojena i veřejnost a v některých případech dokonce může pomoci také s financováním některých druhů projektů/aktivit za pomoci participace. Rovněž lze financovat projekty prostřednictvím dluhového financování (ze strany bankovních institucí) nebo národních či evropských dotačních prostředků.

Vysvětlení jednotlivých způsobů financování, příklady procesů, jak zvolený způsob financování realizovat, výhody a nevýhody a příklady dobré praxe jsou podrobněji popsány v dokumentu *Financování SMART Česka*². V implementačním dokumentu projektu jsou rovněž uvedeny základní indikátory úspěšnosti realizace SMART konceptu.

² Svaz měst a obcí České republiky (2020). Strategický rámec Svazu měst a obcí v oblasti Smart City: financování SMART Česka. Dostupné on-line: http://prosperujiciobecbudoucnosti.cz/wp-content/uploads/2020/02/Strategicky-ramec-Svazu-mest-a-obci-v-oblasti-Smart-City_financovani-SMART-Ceska.pdf.

Shrnutí

SMART jsou řešení, která nesou pozitivní efekty v několika oblastech

Z poznatků získaných během realizace projektu Strategický rámec SMO ČR pro oblast Smart City vyplynulo, které problémy jsou považovány za nejvýznamnější k řešení v rámci tvorby dobré infrastruktury měst a obcí a kde v rámci SMART aktivit mohou radnice přispět k naplnění celonárodních potřeb a cílů:

1. Problematika spojená s klimatickou změnou, a to jak v oblasti mitigace, tak také adaptace na změnu klimatu (tedy zejména lokalizace ekonomiky, odpovídající tvorba územního plánu a modro-zelené infrastruktury, snížení motorové dopravy ve městě/v obci).
2. Se snižováním dopadů na klima je spojena energetika – efektivní využívání zdrojů a energetické úspory (energeticky efektivní budovy, decentrální energetika, optimalizace energetických sítí).
3. Digitalizace jako hlavní předpoklad budoucího úspěchu (zavedení infrastruktury pro rychlý přenos dat na celém území obce/města, standardizace a zabezpečení sítí v souladu s národními standardy).
4. Cirkulární ekonomika/oběhové hospodářství (znovuvyužití všech antropogenních i přírodních zdrojů – ekonomika generující minimální množství odpadu).
5. Dobudování dopravní infrastruktury (nezbytná návaznost místní dopravní infrastruktury na celonárodní sítě, chytrá mobilita).

Zejména u infrastrukturních projektů by měla radnice posoudit, jaký je příspěvek k řešení těchto okruhů problémů a **zároveň by měla vyžadovat standardy a metodickou pomoc ze strany krajů a zejména ústřední státní správy.** Je velkou výzvou nastávajícího období Evropských strukturálních a investičních fondů 2021+, aby byly podporovány projekty, které ponесou výrazné efekty (vždy několik efektů najednou) ve výše uvedených oblastech.

Příloha 1:

Doporučené postupy a zdroje informací

Ministerstvo pro místní rozvoj

- **Metodika Smart Cities: Metodika pro přípravu a realizaci konceptu Smart Cities na úrovni měst, obcí a regionů³**

Metodika vychází z původní Metodiky Konceptu inteligentních měst. Je určena zástupcům vedení měst a pracovníkům místních samospráv, kteří se zabývají přípravou strategií konceptu SC. V metodice je uveden postup přípravy strategie SC (jeho obsah a struktura), zapojení partnerů do její přípravy a hodnocení úspěšnosti realizace strategie, a dále popsán rámec chytrého města rozdělený do celkem čtyř úrovní SC (organizace, komunita, infrastruktura a výsledná kvalita života a atraktivita města). Každá úroveň se dále člení na čtyři komponenty (celkem tedy 16 komponent), které jsou podrobně popsány a dávají návod, jak by měla být konkrétní oblast v rámci strategie uchopena.

Metodiku mohou využívat města a obce všech velikostí, avšak je zřejmé, že primárně vznikala spíše pro města, jak je často zjevné z textu dokumentu. Na druhou stranu uvedená doporučení jsou obecně platná, jak již bylo uvedeno, a není příliš obtížné je přizpůsobit i malým územně správním celkům.

- **Metodika Konceptu inteligentních měst⁴**

Tato metodika předcházela první uvedené, vznikla již v roce 2015 a stála na počátku Smart City aktivit v České republice. Smart City chápe jako jeden z konceptů uplatnění principů udržitelného rozvoje do organizace města prostřednictvím využití moderních technologií s cílem zlepšit kvalitu života a zefektivnit správu věcí veřejných, zaměřuje se však především na „tvrdou“ infrastrukturu - oblast energetiky a dopravy, které lze efektivněji řešit nasazením vhodných informačních a komunikačních technologií (ICT), a dále vodohospodářství, odpadové hospodářství, e-government či krizové řízení.

³ Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky (2018). Metodika Smart Cities: Metodika pro přípravu a realizaci konceptu Smart Cities na úrovni měst, obcí a regionů. Dostupné on-line: https://mmr.cz/getmedia/f76636e0-88ad-40f9-8e27-cbb774ea7caf/Metodika_Smart_Cities.pdf.aspx?ext=.pdf.

⁴ Bárta, D. a kol. (2015). Metodika Konceptu inteligentních měst. Dostupné on-line: https://mmr.cz/getmedia/75f1d249-ed63-44c2-9269-dc22c3254128/TB930MMR001_Metodika-konceptu-Inteligentnich-mest-2015.pdf.aspx?ext=.pdf.

Metodika vychází zejména ze zkušenosti předních evropských metropolitních měst při tvorbě a uplatňování konceptu Smart City a z dostupných informací z úrovně Evropské unie. Koncept Smart City pojímá holisticky bez vymezení jednoho správného řešení jako soubor možných přístupů a řešení vyžadující lokální přizpůsobení.

Tuto metodiku lze použít jak pro tvorbu jedné rámcové Smart City strategie, tak i jednotlivých dílčích oborově orientovaných strategií zejména v oblasti městské infrastruktury s jejími technologickými sektory.

- **Metodika hodnocení udržitelných chytrých měst: Smart Cities⁵**

Metodika má za cíl podpořit zástupce měst a obcí v oblasti plánování a vyhodnocení SC aktivit na základě objektivních dat, nabízí propracovaný návrh indikátorové soustavy. Funkce metodiky je dle autorů jak návodná, tak edukativní. Metodika rozděluje koncept SC do 9 tematických oblastí, které nezahrnují pouze tradiční „tvrdou“ infrastrukturu, ale i další oblasti lidského života, konkrétně: efektivní vládnutí, inteligentní plánování území, mobilitu, zkvalitňování veřejných budov, inovativní energetiku, zdraví a místní komunitu, životní prostředí a modrozelenou infrastrukturu, sociálně-ekonomickou oblast a ICT infrastrukturu.

Metodika vychází z analýzy čtyř existujících indikátorových sad pro hodnocení měst (Metodiky konceptu inteligentních měst, Evropských společných indikátorů pro hodnocení udržitelnosti – ECI, Metodiky CityKeys a z Koncepce Praha 3 na cestě ke Smart City) a je formulována tak, aby byla maximálně v souladu s hodnocením udržitelnosti podle Auditů udržitelného rozvoje pro realizátory MA21 v České republice i s klíčovými strategickými dokumenty na národní úrovni.

Ministerstvo životního prostředí

- **Metodika hodnocení udržitelných měst: Audit udržitelného rozvoje pro realizátory MA21 v ČR⁶**

Metodika je určena zástupcům měst a expertům/hodnotitelům. Detailně popisuje evaluaci udržitelných měst prostřednictvím tzv. Auditů udržitelného rozvoje.

⁵ Ministerstvo pro místní rozvoj (2019). Metodika hodnocení udržitelných chytrých měst - Smart Cities. Dostupné on-line:

http://www.tajemnici.cz/assets/File.ashx?id_org=200006&id_dokumenty=6087.

⁶ Ministerstvo životního prostředí (2017). Metodika hodnocení udržitelných měst: Audit udržitelného rozvoje pro realizátory MA21 v ČR. Dostupné on-line:

https://www.dataplan.info/img_upload/f96fc5d7def29509aeffc6784e61f65b/metodikaur_komplet_1.pdf.

Ten cílí na 11 základních témat rozvoje měst v souladu s Aalborskými závazky⁷. Konkrétně se jedná o oblasti zaměřené na správu věcí veřejných a územní rozvoj, životní prostředí, udržitelnou spotřebu a výrobu, dopravu a mobilitu, zdraví, místní ekonomiku a podnikání, vzdělávání a výchovu, kulturu a volný čas, sociální prostředí a globální odpovědnost. Není náhodou, že uvedené oblasti jsou v souladu s principy konceptu Smart City - realizátory MA21 lze automaticky považovat za smart, kdy tuto vazbu akcentuje i popsaná Metodika Smart Cities MMR⁸.

Metodika nabízí v současné době nejširší způsob hodnocení úrovně procesu MA21 dle jasně definovaných parametrů, velkou výhodou je také uzpůsobení hodnotících kritérií rozdílným typům municipalit a dalším územně samosprávným celkům, kontinuální spolupráce a aktualizace za účasti realizátorů i odborné veřejnosti.

- **Pakt starostů a primátorů pro udržitelnou energii a klima**

Pakt starostů a primátorů je iniciativou měst, obcí a Evropské komise, která vznikla krátce po přijetí tzv. klimaticko-energetického balíčku v roce 2008. Její cílovou skupinou jsou municipality, které se dobrovolně zavazují ke snížení emisí CO₂ nejméně o 40 % do roku 2030 a ke zvýšení odolnosti vůči dopadům změny klimatu.

Přistoupí-li města a obce k Paktu starostů a primátorů pro udržitelnou energii a klima⁹, zavazují se do dvou let vypracovat **Akční plán pro udržitelnou energii a klima** (z angl. Sustainable Energy and Climate Action Plan, dále **SECAP**), jehož součástí je výchozí emisní bilance skleníkových plynů a plány konkrétních činností a opatření na její snížení, včetně dlouhodobé vize do roku 2030, a dále obsahuje analýzu zranitelnosti obce vůči negativním dopadům změny klimatu a návrh konkrétních činností a opatření na zvýšení její odolnosti. Přistoupení obcí a měst k Paktu starostů a primátorů pro udržitelnou energii a klima je závazkem, který zavazuje municipality nejen k environmentálně odpovědnému hospodaření

⁷ Aalborské závazky byly přijaty v roce 2004 s následující vizí: *Naší vizí jsou města a obce otevřená pro všechny, vzkvétající, nápaditá, trvale udržitelná, poskytující jak kvalitní život pro všechny občany, tak umožňující jejich podíl na rozhodování o všech aspektech městského života.* Dostupné on-line:

https://www.dataplan.info/img_upload/f96fc5d7def29509aeffc6784e61f65b/aalborske_zavazky.pdf.

⁸ Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky (2018). Metodika Smart Cities: Metodika pro přípravu a realizaci konceptu Smart Cities na úrovni měst, obcí a regionů. Dostupné on-line: https://mmr.cz/getmedia/f76636e0-88ad-40f9-8e27-cbb774ea7caf/Metodika_Smart_Cities.pdf.aspx?ext=.pdf.

⁹ Ministerstvo životního prostředí (2019). Pakt starostů a primátorů pro udržitelnou energii a klima. Dostupné on-line: https://www.mzp.cz/cz/pakt_starostu_a_primatoru.

a přispívá k nízkouhlíkové ekonomice, ale definuje přistoupivší obec či město automaticky jako Smart City¹⁰.

Ministerstvo vnitra

Odbor strategického rozvoje a koordinace veřejné správy Ministerstva vnitra zajišťuje systematickou podporu obcí při výkonu veřejné správy. Pravidelně zveřejňuje metodické materiály¹¹ k činnosti zastupitelstev obcí, participaci občanů na územní samosprávě, k povinnostem obcí při nakládání s obecním majetkem podle zákona o obcích, k fungování rady obce, obecních úřadů, GDPR, dobré správní praxi, také k dílčím záležitostem, jakými jsou obec jako veřejný opatrovník, pochybení při nakládání s majetkem, vzory vybraných smluv atd. V roce 2018 byl vytvořen Metodický postup pro tvorbu srozumitelných sdělení ve veřejné správě a pro tvorbu zjednodušených textů pro osoby vyžadující zvláštní postup (metodika Easy to read)¹².

MV každý rok pořádá konferenci Moderní veřejná správa. Kvalitní veřejná správa je oceňována v rámci soutěže Přívětivý úřad (viz dále), kvalitativní změnu ve veřejné správě znamená vedle zavedení MA21 také zavedení modelu CAF (Common Assessment Framework - Společný hodnotící rámec), nástroj pro zvyšování kvality organizací veřejné správy.

Pro eGovernment je pak zásadní činnost **útvary hlavního architekta eGovernmentu**. Hlavní náplň tohoto odboru společně se všemi (zatím) zásadními dostupnými informacemi pro elektronizaci veřejné správy jsou uvedeny na příslušných webových stránkách Ministerstva vnitra¹³, kde jsou zveřejněny také standardy otevřených dat projektu **Otevřená data**¹⁴.

Obce mohou zveřejňovat své informace na **Portálu veřejné správy**¹⁵, kde jsou zároveň na tomto portálu dostupné služby pro občany v sekci Životní situace - v současnosti je zde více než 60 služeb.

¹⁰ EU Smart Cities Information System (2018). Cities participating in EU initiatives. Dostupné on-line: <https://smartcities-infosystem.eu/library/resources/cities-participating-eu-initiatives>.

¹¹ Ministerstvo vnitra (2020). Metodické materiály ODK. Dostupné on-line: <https://www.mvcr.cz/clanek/metodicke-materialy-k-zakonnym-zmocnenim.aspx>.

¹² Ministerstvo vnitra (2020). Metodický postup pro tvorbu srozumitelných sdělení ve veřejné správě a pro tvorbu zjednodušených textů pro osoby vyžadující zvláštní přístup (metodika Easy to read). Dostupné on-line: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/vvozp/dokumenty/ETR-Metodika-srozumitelneho-a-zjednoduseneho-vyjadrovani-ve-verejne-sprave-1.pdf>.

¹³ Ministerstvo financí (2019). Agenda odboru hlavního architekta eGovernmentu. Dostupné on-line: <https://www.mvcr.cz/clanek/agenda-odboru-hlavniho-architekta-egovernmentu-agenda-odboru-hlavniho-architekta-egovernmentu.aspx>.

¹⁴ Ministerstvo vnitra (2020). Otevřená data. Dostupné on-line: <https://data.gov.cz/>.

¹⁵ Ministerstvo vnitra (2020). Portál veřejné správy. Dostupné on-line: <https://portal.gov.cz/index/>.

Ministerstvo financí

Rovněž Ministerstvo financí podporuje dobrý výkon veřejné správy v obcích, zejména bezproblémové financování. Více informací je uvedeno v samostatné příloze o financování SMART Česka¹⁶. Zde připomeneme alespoň pravidelné **metodické návody**¹⁷ na webu MF a školení pro úředníky samospráv.

Transparentnost financování zajišťuje aplikace **CitiVizor**¹⁸ vyvinutá na Ministerstvu financí pro obce a města, která přehledným způsobem vizualizuje rozpočet a plnění obcí s vazbou na konkrétní dodavatele. Naleznete zde také provázání na úřední desky či registr smluv.

Ministerstvo zemědělství

Také Ministerstvo zemědělství se aktivně podílí na rozvoji konceptu Smart City, konkrétně Smart Village. Chytrý venkov představuje v podmínkách sídelní struktury České republiky skutečnou výzvu. Aktivity se opírají o spolupráci s Evropskou sítí pro rozvoj venkova (ENRD)¹⁹, která spojuje zúčastněné na rozvoji venkova v celé Evropské unii, se zapojením Místních akčních skupin.

¹⁶ Svaz měst a obcí České republiky (2020). Strategický rámec Svazu měst a obcí v oblasti Smart City: financování SMART Česka. Dostupné on-line:
http://prosperujiciobecbudoucnosti.cz/wp-content/uploads/2020/02/Strategicky-ramec-Svazu-mest-a-obci-v-oblasti-Smart-City_financovani-SMART-Ceska.pdf.

¹⁷ Ministerstvo financí (2020). Kontrola veřejných financí. Dostupné on-line:
<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/kontrola-verejnych-financi>.
Ministerstvo financí (2020). SMART Governance. Dostupné on-line:
<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/smart-governance>.

¹⁸ Ministerstvo financí (2020). CityVizor.cz - oficiální webové stránky. Dostupné on-line:
<https://cityvizor.cz>.

¹⁹ Evropská komise (2014). Evropská síť pro rozvoj venkova (ERDN). Dostupné on-line:
https://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/cz/home-page_cz.html.

Příloha 2: Typové indikátory pro 16 strategických cílů SMART Česka

Níže uvedené návrhy indikátorů u několika strategických cílů slouží jen pro představu, co všechno by mohlo být zahrnuto do hodnocení úspěšnosti konceptu, který jste zvolili. Indikátory jsou podrobněji uvedeny v dokumentu k implementaci výsledků projektu Strategický rámec SMO pro oblast Smart city a v řadě navazujících dokumentů

Strategický cíl 13: Soudržná obec		
1.	B	Podíl klíčových jevů, u nichž dochází k automatizovanému sledování pomocí nových technologií
2.	C	Spokojenost občanů s rozvojem obce
3.	C	Vytvoření architektonické koncepce obce/města a promítnutí do územního plánu
4.	C	Vytvoření koncepce podpory a rozvoje bydlení/aktualizace a realizace akčního plánu
5.	A	Vytvoření rodinné politiky obce/města a její realizace prostřednictvím akčních plánů
Strategický cíl 14: Problémy řešíme společně		
1.	C	Počet obcí zapojených do spolupráce
2.		Aktivní účast obce v realizaci strategie "smart region"
3.		Míra využívání centra sdílených služeb (DSO) nebo poradenství dalších státem financovaných organizací
4.	A	Město/obec je zapojena do MA21 a/nebo NSZM ČR
5.	A	Vytvoření "místní/městské tripartity" - platformy pro spolupráci všech zájmových skupin v obci/měste
Strategický cíl 15: Česko je připraveno na disruptivní(nahodilé) jevy (sucho a záplavy, vlny veder, havarijní a krizové stavy v infrastruktuře), je odolné (resilientní) vůči novým (vnitrostátním i zahraničním) rizikům		
1.	B	Hodnota indexu kriminality ve sledovaném období
2.	C	Zřízení tísňové linky a systému krizové komunikace s občany, spolky a podnikateli
3.		Město/obec má funkční strukturu integrovaného záchranného systému
4.		Vytvoření a realizace strategie odolnosti města/obce z hlediska udržitelného rozvoje (sociální odolnost, environmentální - klimatická, ekonomická - energetická, dopravní, ICT)
5.		Infrastruktura ICT na radnici a v obci obsahuje dostatečná bezpečnostní opatření - je vytvořena s ohledem na odpovídající bezpečnostní standardy

Příloha 3: Tipy na „smart“ řešení

Dokumenty vypracované v rámci projektu SMO ČR obsahují řadu příkladů dobré praxe z obcí a měst ČR, které mohou být pro jiné inspirací. Kromě toho existuje samostatný dokument s přehledem projektů výzkumu, který se k problematice SMART váže. Dává informace o tom, jaká řešení se právě hledají (nebo se nedávno našla) a kdo je dělá – tedy s kým, zejména z výzkumné sféry – by bylo dobré se spojit a konzultovat vlastní záměry. A konečně jsou zce „eseje“, texty, které si můžete přečíst u ranní kávy a které rovněž mohou být inspirací. Jeden z nich uvádíme také zde.

Babičky a dědečkové do škol a školek

Často slýcháme o dobrovolnících, kteří pomáhají seniorům. Jak to ale vypadá, když seniorům pomáhá naopak to, že se z nich stanou dobrovolníci? Takový nápad vzešel před pár lety na půdě dvou pracovních skupin komunitního plánování sociálních služeb v Pardubicích. Ty přišly totiž s úžasnou myšlenkou mezigeneračního propojení. Cílem bylo podpořit seniory v aktivitách, které je nejen udrží v dobré fyzické i psychické kondici a tím možná oddálí potřebnost užití sociálních služeb, ale při nichž budou zároveň i sami senioři dobrovolně pomáhat – jako babičky a dědečkové ve školách a školkách.

V polovině roku 2014 se podařilo navázat spolupráci s první pardubickou mateřskou školou. V ní se zrovna rozhodli přijímat děti mladší tří let a tudíž potřebovali pomoc s ranní a dopolední činností. Forma pomoci díky propojení seniorů a nejmenších je velmi zaujala. Po důkladné přípravě a řadě jednání byl hned na začátku školního roku zahájen zkušební režim, kdy do školky každý týden začaly docházet dvě „babičky“. Nastavený model se osvědčil a pilotní projekt se mohl rozjet naplno i v ostatních školních zařízeních.

Na jaře 2015 oslovilo statutární město Pardubice nově vzniklé Dobrovolnické centrum Koalice nevládek Pardubicka, které začalo intenzivně a systematicky pracovat na realizaci tohoto zajímavého projektu. Prvním krokem byl cílený nábor pomocí inzerce, letáků, prezentací na sociálních sítích a v médiích, včetně rozhlasových a televizních reportáží. Součástí byly i přednášky v různých zájmových sdruženích a seniorských klubech nebo na pardubické Univerzitě třetího věku. Postupem času projekt nabral na síle a svým rozsahem zatím zřejmě nemá nikde v Česku obdobu. Slaví úspěšných pět let fungování a během uplynulé doby se do něj zapojilo už 35 seniorů v 19 pardubických mateřských a dvou základních školách.

Aktuálně na sklonku roku 2019 působí 14 dobrovolníků ve 12 mateřských školách. Babičky, a nově od letošku také jeden dědeček, do školek dochází zpravidla 1-2x týdně na dopoledne. S dětmi si hrají, předčítají jim pohádky nebo třeba pomáhají při oblékání, jídle, na vycházkách a výletech. Na základních školách se mohou podílet na zájmových aktivitách žáků, hlavně v doučování či vedení kroužků.

Celý projekt se pro svoji originalitu vyvíjel postupně, ale nyní už má své know-how pevně ukotveno. Zájemce o dobrovolnictví projde vstupním pohovorem v dobrovolnickém centru, při němž se probírají zejména otázky osobní motivace, schopností a možností dobrovolníka. Ten musí předložit také výpis z rejstříku trestů a doklady o zdravotní způsobilosti pracovat s dětmi. Práci ve škole má vždy možnost si předem vyzkoušet a je rovněž proškolen v zásadách bezpečnosti práce a v praktických věcech spojených s výkonem dobrovolnické služby. I během ní je potom zapojeným dobrovolníkům věnována individuální péče. Jsou v pravidelném kontaktu s koordinátorem, účastní se supervizí, kde mají možnost se všichni vzájemně potkat a promluvit si o svých zkušenostech a zážitcích. Navíc se pro skupinu „babiček“ pořádají i neformální setkání, při nichž je příležitost poděkovat a ocenit jejich záslužnou dobrovolnickou práci. Několik babiček bylo dokonce v průběhu posledních třech let vyhodnoceno jako Dobrovolník roku v rámci Galavečera oceňování dobrovolníků, NNO a společensky odpovědných firem Pardubického kraje, pořádaného Koalicí nevládek Pardubicka.

Dosavadní průběh projektu zaznamenává velký přínos pro obě strany – senioři neztrácejí kontakt s vnějším prostředím, seberealizují se, zůstávají aktivní a nemají pocit osamění. Děti se zase učí mezigenerační solidaritě i toleranci a navíc řadě z nich dobrovolníci mohou částečně nahrazovat prarodiče. Ti praví totiž třeba ještě pracují nebo žijí jinde, a dětem jejich společnost chybí. Vzhledem k úspěchům, jaké projekt sklízí, má o babičky a dědečky zájem převážná většina pardubických škol.

Ing. Lucie Křivková
koordinátorka Dobrovolnického centra Koalice nevládek Pardubicka